

pregledni znanstveni članek

UDK 001:378.663(497.4 Ljubljana)"1947"

prejeto: 11. 6. 2001

Tea Anžur

dipl. zgodovinarica, arhivistka - kustosinja, Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani,
Kongresni trg 12, SI-1000 Ljubljana

Naravoslovne znanosti in ustanovitev Biotehniške fakultete

IZVLEČEK

Prispevek na podlagi arhivskega gradiva Zgodovinskega arhiva in muzeja Univerze v Ljubljani in drugih virov obravnava študij biotehniških znanosti. Razprava posega še v čas 18. stol. in se zaključí z začetkom šestdesetih let 20. stoletja, ko je bila ustanovljena celovita Biotehniška fakulteta. Polega študija agronomije je združila še gozdarski, biološki, veterinarski in živilsko tehnološki program izobraževanja. Slednji je bil v tem obdobju še v okviru agronomskega oddelka.

KLJUČNE BESEDE

razvoj znanosti, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, naravoslovne vede

SUMMARY

THE NATURAL SCIENCES AND THE FOUNDATION OF BIOTEHNIŠKA FAKULTETA (FACULTY OF BIOTECHNOLOGY)

The contribution deals on the basis of archival material of the Zgodovinski arhiv (Historical Archives) and the museum of the University of Ljubljana and other sources with the studying of biotechnological sciences. The treatise reaches into the time of the 18th century and concludes with the beginning of the sixties of the 20th century when the Faculty of Biotechnology was founded. Beside studying agronomy the faculty united the forestry, biological, veterinarian and food-processing technological programmes of education. The latter is in the frame of the agronomy department.

KEY WORDS

Development of science, Faculty of Biotechnology, University in Ljubljana, natural sciences

Kratek zgodovinski razvoj

Sredi 18. stoletja je dobilo kmetijstvo z industrializacijo in začetki razkrajanja fevdalnega sistema nov pomen, naravoslovne vede pa potrebo po nanzstvenem proučevanju. V sklopu naravoslovnih znanosti se je v preteklosti razvijal tudi študij kmetijstva. Poučevali so ga v okviru botanike s poudarkom na kulturnih rastlinah, posebej so predavali sadjarstvo, čebelarstvo, vrtnarstvo in kmetijsko kemijo. Minister dunajske vlade za gospodarstvo Fremant je že leta 1764 priporočil avstrijskim deželam, naj učenjaki in izobraženi kmetovalci ustanovijo društva, ki bi pripomogla k napredku poljedelstva in koristnih umetnosti. V Ljubljani je bilo leta 1767 ustanovljeno kranjsko društvo za poljedelstvo in koristne umetnosti. Pokroviteljstvo društva je prevzel deželni glavar.¹ Med pomembnejšimi člani te družbe velja omeniti mecena in raziskovalca Petra Pavla Glavarja, šolnika Blaža Kumerdeja, naravoslovca Baltazarja Hacqueta, fužinarja Žigo Zoisa, zgodovinarja in dramatika Antona Tomaža Linharta, botanike G. A. Scopolija, Andreja Fleischmanna, Franca Hladnika in živinozdravnika ter politika Janeza Bleiweisa.²

Pomembna prelomnica je bilo leto 1771, ko je učna stolica za kmetijstvo na predlog Družbe za kmetijstvo in koristne umetnosti na Kranjskem dobila svoje mesto v okviru filozofskega jezuitskega učilišča v Ljubljani. Njen namen je bil dopolniti izobrazbo teologom in filozofom ter ustvariti šolane ljudi, ki bi poučevali napredno kmetijstvo preproste kmečke ljudi. Bila je prva javna šola za kmetijstvo na višješolski ravni. Tu so predavali (ars agraria) patri Gabriel Gruber, Franc Mühlpaher in Janez Giel, ki so jih plačevali deželni stanovi. Žal pa je delo na tem področju zaradi jožefinskih reform in premajhnega zanimanja leta 1780 zamrlo je bila profesura odpravljena.³

Razvoj znanosti in problem lastnih visokošolskih in višješolskih ustanov na Slovenskem je bil vselej povezan s političnimi razmerami. Kranjski stanovi so se v okrilju avstrijske države konec 18. stoletja še naprej borili za izgubljene stolice, ki so bile predhodniki na poti do oblikovanja lastnega univerzitetnega študija in jim jih je dunajska vlada odvzela oziroma premestila. Poleg tega so zahtevali še ustanovitev novih smeri. Že od začetka 17. stoletja je potekal študij filozofije in teologije v Ljubljani. Študij bogoslovja je bil od leta

1783 v Gradcu, filozofski pa je bil leta 1784 iz Ljubljane premeščen v Innsbruck. Od višjih študijev je ostal v Ljubljani le medicinsko kirurški študij. Leta 1788 je Ljubljana zopet imela "filozofski študij", leta 1791 pa še "teološki študij."⁴

Po zgledu organizacije študija v avstrijskih deželah, ki so ustanovljale stolice za kmetijstvo pri filozofskih učiliščih in licejih, naj bi prišlo do njene ustanovitve tudi v Ljubljani, kar pa je preprečila francoska okupacija. École centrale v Napoleonovi dobi je bila visokošolska ustanova, ki je izobrazjevala za "filozofe, medicine, kirurge, farmacevte, zemljemere, inženerje, arhitekto, juriste in teologe".⁵ Imela je tudi stolico za naravoslovje, botaniko, splošno in farmacevtsko kemijo. Dr. Franc Hladnik kot profesor botanike in naravoslovja je po predlogu rektorja ljubljanskega liceja Jožeta Wallanta tu poučeval kmetijstvo, "ker vodi učence v botanični vrt in na travnik ter jih uči spoznavati koristne in škodljive rastline, drevice".⁶

V letu 1815 je s povrnitvijo starega avstrijskega licejskega šolskega sistema kmetijstvo na liceju v Ljubljani predaval Karel Werner, ki pa je bil že leta 1820 imenovan za profesorja na kmetijski stolici pri Johanneumu v Gradcu. Nasledil ga je suplent Jožef pl. Vest, ki je končal filozofski študij in predmete medicinskega študija kot sta botanika in kemija. Predaval je vse do smrti leta 1832. Od leta 1824 sta bila na liceju združena kmetijstvo in naravoslovje. Oboje je začel leta 1834 predavati Franc Hubek, ko ga je za profesorja imenovala študijska dvorna komisija. Že pred tem je opravljal to delo na Dunaju in v Lvovu. Leta 1841 je po njegovem odhodu v Gradec prevzel njegovo mesto doktorant dunajske univerze Anton Schubert. Nasledil ga je Karel Dežman, doktor medicine in naravoslovja. Pridružila sta se mu dr. Josip Orel in Benvenut Crobath, člana kranjske kmetijske družbe.⁷ Študij je upošteval interes slušateljev na praktični podlagi. Obiskovali so ga duhovniki na farah z večjimi posestvi, sinovi fevdalcev in oskrbniki posestev.

V letih 1848/49 so bili liceji z reformo avstrogrskega šolstva ukinjeni. Filozofski študij so razpustili in ustanovili višjo gimnazijo. Kmetijstvo je bilo uvrščeno med neobvezne predmete. Na slovenskem ozemlju je od visokih šol ostal le študij bogoslovja. To je bil tudi eden od pomembnih vzrokov, da se je v okviru narodnega programa sredi 19. stoletja pojavila zahteva po lastni univerzi.

¹ France Adamič, *Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani: 1947-1967*, str. 29-30.

² *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*, str. 526.

³ France Adamič: Prva šola za agronomijo. *Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani 1947-1972*, str. 17-18.

⁴ *Pomen Univerze v Ljubljani za Slovence in Državo SHS*, Ljubljana 1927, str. 1.

⁵ Prav tam.

⁶ France Adamič: Stolice za kmetijstvo na ljubljanskem liceju. *Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani 1947-1972*, str. 18.

⁷ Prav tam.

Kopirana plačana v gotovini.

URADN

LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

UNIVERZE

Dvorca

Letnik IV

V Ljubljani dne 28. junija 1947

Številka 26.

VSEBINA:

150. Uredba o ustanovitvi agronomske fakultete na univerzi v Ljubljani.
151. Uredba o ustanovitvi komisije za fizikulturo pri vladi LRS.
152. Pravilnik o povratilih imetnikom avtorskih pravic za izvajanje in predvajanje književnih in umetniških del.
153. Pravilnik o višini avtorskih honorarjev za književna umetniška in znanstvena dela.
154. Odredba o zaračunavanju stroškov obsevanj na onkološkem zavodu medicinske fakultete v Ljubljani.
155. Odredba o dopolnitvi odredbe o zavarovanju redke flore.
156. Odločba o imenovanju komisije za fizikulturo.

UREDBE, ODREDBE, NAVODILA IN ODLOČBE VLADE LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

150.

Na podlagi 36. in 37. člena ustave LRS izdaja vlada LRS na predlog ministra za kmetijstvo in gozdarstvo LRS

uredbo

o ustanovitvi agronomske fakultete na univerzi v Ljubljani

1. člen

Na univerzi v Ljubljani se ustanovi agronomska fakulteta.

2. člen

Za agronomsko fakulteto univerze v Ljubljani veljajo določbe začasne uredbe vlade LRS o univerzitetnih oblastvih in učnem osebju z dne 30. avgusta 1945 (Ur. list LRS št. 254/45).

Prvega dekana, prodekana in prve profesorje fakultete imenuje minister za prosveto LRS v sporazumu z ministrom za kmetijstvo in gozdarstvo LRS po posvetu s univerzitetnim senatom.

3. člen

Natančnejše začasne določbe o učnem načrtu in ureditvi fakultete predpiše s pravilnikom minister za prosveto LRS v sporazumu z ministrom za kmetijstvo in gozdarstvo LRS po posvetu s univerzitetnim senatom.

4. člen

Agronomska fakulteta začne svoje delo v zimskem semestru 1947/48.

5. člen

Ta uredba velja od dneva objave v Uradnem listu LRS.

S — zak. 267

Ljubljana dne 8. maja 1947.

Predsednik vlade LRS:

Miha Marinko l. r.

Minister za kmetijstvo in

gozdarstvo LRS:

Ing. Levstik Jože l. r.

Minister za prosveto LRS:

Lidija Sentjura l. r.

151.

Na podlagi drugega odstavka 78. člena in v zvezi s določbo drugega odstavka 36. člena ustave LRS izdaja vlada LRS

uredbo

o ustanovitvi komisije za fizikulturo pri vladi LRS

1. člen

Pri vladi LRS se ustanovi komisija za fizikulturo.

2. člen

Naloge komisije so, da

1. skrbi za telesno vzgojo ljudstva, zlasti mladine, to vzgojo vodi in usmerja;

2. vodi in uravnava delo organov za fizikulturo pri ljudskih odborih in pri ministristvu za prosveto LRS;

3. podpira in vzporeja fizikulturno delavnost, ki jo razvijajo Fizikulturna zveza Slovenije in množične organizacije, katerih namen je fizična vzgoja ljudstva, dvigovanje njegove delovne sposobnosti in krepitev obrambne moči države s telesno vzgojo ljudstva.

Komisija dela po splošnih smernicah komiteja za fizikulturo vlade FLRL.

3. člen

Komisijo sestavljajo: predsednik, tajnik in potrebno število članov, ki jih imenuje predsednik vlade LRS.

4. člen

Z uredbo vlade LRS z dne 12. XI. 1946 (Ur. list LRS št. 272/73) ustanovljeni Zavod za fizikulturo v Ljubljani preide iz pristojnosti ministristva oziroma ministra za prosveto LRS v pristojnost te komisije oziroma njenega predsednika.

5. člen

Ta komisija ima svoj predračun dohodkov in izdatkov in v letu 1947 razpolaga s proračunskimi sredstvi, ki jih ji nakaže ministristvo za finance LRS.

6. člen

Predsednik vlade LRS je pooblaščen, da izda potrebne predpise za izvajanje te uredbe.

*Uredba o ustanovitvi Agronomske fakultete na Univerzi v Ljubljani
(Uradni list LRS, IV, 28. junij 1947, št. 47)*

Poslopje matične stavbe fakultete na Krekovem trgu (fototeka ZAMU)

Ob ustanovitvi slovenske univerze leta 1919 se je skupina biologov in agronomov zavzemala, da bi se ob študiju biologije razvil še študij agronomije. To so bili Fran Jesenko, redni profesor zagrebške Veterinarske fakultete, Rado Lah, tajnik slovenske kmetijske družbe, najstarejše kmetijske organizacije v stari Jugoslaviji, Franc Mikuž, diplomant kmetijske visoke šole na Dunaju, kasnejši redni profesor za žlahtenje kmetijskih rastlin na Agronomski in gozdarski fakulteti v Ljubljani, ter agronom Alois Tavčar, ki je doštudiral in leta 1921 promoviral v Pragi. Od leta 1922 je bil predstojnik zavoda za rastlinstvo na Kmetijsko gozdarski fakulteti v Zagrebu. Za ustanovitev agronomije je poslal spomenico svetu ljubljanske univerze in Narodni vladi. Vendar do realizacije študija ni prišlo. Slušatelji iz Slovenije so zato do ustanovitve lastne fakultete študirali agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo na fakultetah na Dunaju, v Pragi, Krakovu, Varšavi, pozneje pa v Zagrebu in Beogradu. Iz teh fakultet so izšli tudi bodoči profesorji po 2. svetovni vojni ustanovljene Agronomske fakultete v Ljubljani. Na zagrebško in beograjsko agronomsko fakulteto se je leta 1946 prijavilo 150 kandidatov za študij agronomije iz Slovenije, sprejemali pa so manjše število študentov. Fakulteti v Beogradu in Zagrebu sta bili zlasti v nižjih letnikih prenapolnjeni s slušatelji. Po drugi strani pa je narasla potreba po agronomih v Sloveniji na 250

diplomantov, v prihodnjem desetletju pa naj bi se po predvidevanjih dvignila na več kot 1200.⁸

Ustanovitev in razvoj fakultete

Med 2. svetovno vojno so o ustanovitvi agronomske, gozdarske, veterinarske fakultete razpravljali pri predsedstvu SNOS-a v Kočevskem Rogu, kjer so sklenili, da bodo po osvoboditvi ustanovili na ljubljanski univerzi fakultete za študij kmetijstva, gozdarstva in veterinarstva.⁹

Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo LRS se je po vojni zavedalo, da je potrebno za vzgojo visoko kvalificiranega kmetijskega kadra ustanoviti agronomsko fakulteto. Leta 1946 je s pristankom zveznega Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo ter v soglasju s Komitejem za šole in znanost pri vladi FLRJ pristopilo k prijavi za njeno ustanovitev. Na podlagi 36. in 37. člena ustave LRS je izdala vlada LRS na predlog Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo uredbo o ustanovitvi agronomske fakultete na Univerzi v Ljubljani. Fakulteta je pričela delovati takoj po objavi uredbe v Uradnem listu LRS 28. junija 1947. Uredbo je 8. maja 1947 podpisal predsednik vlade LRS Miha

⁸ ZAMU, IV/197, Poročilo o ustanovitvi Agronomske fakultete.

⁹ V. Sadar: Dvajset let Biotehniške fakultete. *Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani: 1947-1967*, str. 9.

Marinko, soprodnika pa sta bila ministrica za prosveto Lidija Šentjunc in minister za kmetijstvo in gozdarstvo Jože Levstik. Za fakulteto so veljale določbečasne uredbe vlade LRS o univerzitetnih oblastvih in učnem osebju z dne 30. avgusta 1945 /UL LRS št. 254/45/.

O nujnosti ustanovitve Agronomske fakultete je poročal tudi njen prvi dekan prof. Alfonz Pirc v svojem poročilu: "Vsi, ki so v stari Jugoslaviji neposredno ali posredno doživljali propadanje našega kmetijskega gospodarstva in s tem tudi ekonomsko in kulturno propadanje večine naših kmetov, so prav dobro vedeli, da je vzrok tega propadanja predvsem nezadostno uporablanje moderne znanosti in tehnike v tej gospodarski panogi. V stari Jugoslaviji pa ni bilo mogoče uspešno in trajno rešiti tega vprašanja, pa čeprav obstoje pri nas prav odlični prirodni pogoji za razvoj gotovih panog kmetijskega gospodarstva."¹⁰

Dekan Pirc je še poudaril, da morajo biti strokovni kadri specifični z ozirom na naravne pogoje v Sloveniji in prilagojeni za nekatere panoge, ki so v ostalih delih Jugoslavije slabo razvite. Pri tem je mislil na vinarstvo, sadjarstvo, vrtnarstvo in pašništvo.

V okviru prizadevanj za razvoj biotehniških strok in znanosti so jeseni leta 1947 vpisali prvo generacijo študentov Agronomske fakultete, predhodnice današnje Biotehnične fakultete. Bila je matica in v njenem okrilju so se z leti z razširitvijo študija odpirali novi oddelki fakultete, skladno s tem pa se je spreminjalo tudi njeno ime. Leta 1949, dve leti po ustanovitvi, se ji je pridružil oddelek za gozdarstvo, fakulteta pa se je po zgledu zagrebške gospodarske in dunajske visoke šole za "bodenkulturo" preimenovala v Agronomsko in gozdarsko fakulteto. Jeseni leta 1953 se je s priložitvijo veterinarskega oddelka preimenovala v Fakulteto za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo. Tej precej raznoliki visokošolski ustanovi je bil leta 1960 dodan še biološki oddelek, ki je dotdaj deloval v okviru Prirodoslovno-matematične fakultete. Leta 1960 so na agronomskem oddelku vpeljali študijsko smer iz živinoreje, današnji oddelek za zootehniko. Tako preoblikovana fakulteta se je leta 1961 dokončno preimenovala v Biotehniško fakulteto in to ime nosi še sedaj. Jeseni leta 1961 se je začel redni študij živilske tehnologije na ljubljanski univerzi, sprva je bil smer agronomskega oddelka, od leta 1965 pa samostojni oddelek Biotehniške fakultete.¹¹

Agronomska fakulteta je bila slovesno odprta dopoldne 11. oktobra 1947 s slavljem v zbornični

dvorani Univerze v Ljubljani z uvodnim govorom rektorja dr. Antona Melika. Slovesni govor je imel tudi dekan ing. Alfonz Pirc, ki se je najprej zahvalil vsem, ki so pripomogli k ustanovitvi fakultete. Nato je opredelil tudi bodoče naloge generacij študentov, ki jim bo fakulteta nudila zahtevano znanje. Predavanja so se pričela 6. oktobra 1947, vaje v analitskem laboratoriju in biološkem praktikumu pa 15. oktobra 1947.¹²

V zimskem semestru 1948/49 so imeli na fakulteti ustrezne laboratorije za kemijo, botaniko in zoologijo, geologijo z mineralogijo in petrografijo, mikrobiologijo, agrikulturno kemijo in prehrano rastlin ter pedologijo, ki so bili temelji bodočih inštitutov.¹³

Agronomska fakulteta je dobila za začetek svojega delovanja prve skromne prostore, ki jih je bilo potrebno preurediti, v lesenem provizoriju na Hacquetovi ulici v Ljubljani in kasneje leta 1951 na Krekovem trgu. Sledila je priprava, preureditev in oprema predavalnic, laboratorijev za vaje študentov, praktikumov ter preskrba najpotrebnejših učil. Pri tem so nudile pomoč nekatere druge fakultete univerze, predvsem pa ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo LRS, ki je priskrbelo tudi prva denarna sredstva. Predavalnice si je fakulteta uredila na Poljanski cesti št. 4, dekanat, laboratoriji in praktikumi pa so bili v poslopih Kmetijskega znanstvenega inštituta (Kmetijski znanstveni zavod) na Hacquetovi ulici št. 2 in 4. Predavanja iz analitske, anorganske in organske kemije so bila v prostorih bivše realke na Vegovi ulici. Ker so bili prostori fakultete med seboj tako oddaljeni, je bila predvidena gradnja fakultetnega poslopja z dijaškim domom na državnem posestvu Bokalce pri Ljubljani. Z ustanovitvijo fakultete je ministrstvo za kmetijstvo LRS dalo fakulteti v uporabo nedograjeno poslopje na državnem posestvu Bokalce pri Ljubljani, ki naj bi ga uporabljali kot demonstrativno posestvo. Tam stoječo nedograjeno stavbo bi lahko po dograditvi in prenovi uporabili za fakultetne namene.¹⁴ Posebni odbor fakultete je izdelal gradbeni program, ki je poleg fakultetnega poslopja predvideval še dijaški dom in menzo, vendar se je izkazalo, da prostor ni primeren in da je lokacija pod Rožnikom ustrežnejša. Kasneje so bile zamisli usmerjene še na lokacijo v Št. Vidu nad Ljubljano, na Fužine in za Bežigrad, vendar tudi to ni bilo realizirano.¹⁵

¹⁰ ZAMU, IV/197, Agronomska fakulteta, Poročilo o ustanovitvi Agronomske fakultete.

¹¹ France Adamič: Razvoj Biotehniške fakultete kronološki pregled. *Biotehniška fakulteta: 50 let*, str. 19.

¹² ZAMU, IV/197, Agronomska fakulteta, Poročilo o ustanovitvi Agronomske fakultete.

¹³ ZAMU, IV/599, Seznam predavanj na Univerzi v Ljubljani za zimski semestr 1948/49, Ljubljana 1948, str. 54.

¹⁴ ZAMU, IX/5 Agronomska fakulteta, historiat.

¹⁵ Razvoj fakultete v luči investicij. *Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani: 1947-1967*, str. 94.

Dekanat Agronomske in gozdarske fakultete na Hacquetovi ulici (fototeka ZAMU)

Ministrstvo za gozdarstvo je načrtovalo še gradnjo Gozdarske fakultete in v ta namen pridobilo pod Rožnikom ustrezno parcelo. Ko je bila jeseni leta 1949 Agronomska fakulteta razširjena v Agronomsko in gozdarsko fakulteto, se je pojavil nov prostorski problem. Fakultetni svet nove fakultete je soglasno določil, da predlaga za leto 1950 zgraditev skupnega poslopja pod Rožnikom.¹⁶ Leta 1957 je bilo sezidano novo poslopje inštituta za lesno in gozdno gospodarstvo ob Večni poti pod Rožnikom in poznejši paviljon ob tej cesti, šele leta 1960 pa je bil izdelan idejni in investicijski program za graditev objektov pod Rožnikom za agronomski oddelek. Novembra leta 1961 je bila svečana otvoritev nove stavbe gozdarskega oddelka ob Večni poti pod Rožnikom. Poslopje agronomskega in živilsko tehnološkega oddelka si je fakulteta oktobra 1969 pridobila na Jamnikarjevi ulici pod Rožnikom, kjer se je kasneje razvilo moderno biotehniško središče z novimi stavbami za uspešno znanstveno raziskovanje in pedagoško delo.

Veterinarski oddelek je imel svoje prostore leta 1953 ločene med seboj. Pouk je potekal v predavalnicah fakultete na Krekovem trgu, v prostorih

Veterinarskega zavoda in srednje veterinarske šole v Ljubljani. V letu 1958 so začeli z gradnjo novih poslopij na Gerbičevi ulici v Ljubljani.¹⁷ Leta 1961 je bila slavnostna otvoritev Veterinarske fakultete.

Matičarji fakultete

Učni kader za večino splošnih predmetov je fakulteta dobila iz obstoječih fakultet Univerze v Ljubljani, za strokovne predmete pa iz ustanov Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo LRS, zlasti iz Kmetijskega znanstvenega zavoda. Prve profesorje, t.i. matičarje fakultete, je 7. junija 1947 izbrala posebna komisija na predlog Komiteja za šolo in znanost pri vladi FLRJ. Komisijo so sestavljali prof. dr. Anton Melik; prof. ing. Vid Nonveje, direktor Zveznega zavoda za zaščito rastlin; prof. dr. Dobrosav Todorović, redni profesor na Kmetijski gozdarski fakulteti Univerze v Beogradu; prof. dr. Alojz Tavčar, redni profesor na Kmetijski – gozdarski fakulteti Univerze v Zagrebu; ing. Alfonz Pirc, načelnik oddelka za melioracije v Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo LRS; in prof. dr. Svetozar Ilešič, izredni profesor na Filozofski

¹⁶ ZAMU, IX/4 Gradnja in lokacija poslopja agronomske in gozdarske fakultete.

¹⁷ Razvoj fakultete v luči investicij. *Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani: 1947-1967*, str. 100.

fakulteti Univerze v Ljubljani.¹⁸ Komisija se je sestala 20. junija 1947 na Univerzi v Ljubljani in imenovala tri profesorje "matičarje". Alfonz Pirc je bil imenovan za predavatelja planinskega gospodarstva. Postal je redni profesor za urejanje kmetijskega prostora in za planšarstvo. Dr. Bogdan Vovk, direktor Kmetijskega znanstvenega zavoda, se je posvetil pedologiji. Vinko Sadar, direktor glavne uprave državnih posestev v Ljubljani, pa je dobil zadolžitev, da predava poljedelstvo oziroma splošno kmetijstvo. Za dekana je bil imenovan prof. Alfonz Pirc, dr. Vovk pa za prodekana nove Agronomske fakultete v Ljubljani.

Učni načrt in izpitni redi

Za novo fakulteto so morali sestaviti še učni načrt. V uredbi o ustanovitvi je bilo določilo, da začasne določbe o učnem načrtu in ureditvi fakultete s pravilnikom predpiše minister za prosveto LRS v sporazumu z ministrom za kmetijstvo in gozdarstvo LRS in po posvetu z univerzitetnim senatom. Pravilnik o ureditvi agronomske fakultete na Univerzi v Ljubljani je bil izdan na podlagi 3. člena uredbe o ustanovitvi agronomske fakultete in je določil podrobni učni načrt: *"Agronomska fakulta naj vzgoji agronoma, ki bo pionir sodobne znanstvene miselnosti v kmetijski tehniki in ki bo znal na podlagi te tehnike na družbeno pravičen način uvajati nove – od sedanjih – višje oblike kmetijskih gospodarstev. Ta cilj bo agronomska fakulteta dosegla, če bo nudila slušateljem dobro naravoslovsko in temeljno strokovno izobrazbo s povdarkom na živinoreji ter če bodo v študijskem načrtu močno zastopani predmeti iz politično-ekonomske in agrarno-ekonomske skupine in mehanizacije kmetijske proizvodnje."*¹⁹

Učni načrt je moral upoštevati tipične slovenske geografske in ekonomske pogoje ter predmete zajeti kompleksno. Agronomska fakulteta bi se morala posvečati tehničnim predmetom, tehničnim problemom poljedelstva, produkciji mesa in mleka, problemom mehanizacije. Matičarji so bili postavljeni pred težavno nalogo izdelave prvega študijskega načrta za pouk agronomije. Zagrebška fakulteta je imela učni načrt po starem avstrijskem načrtu, beograjska pa po francoskem. Na seji univerzitetnega sveta 24. septembra 1947 sta bila na predlog dekana agronomske fakultete Alfonza Pirca potrjena pravilnik in učni načrt, sestavljena na podlagi izkušenj drugih fakultet in ob upoštevanju mnenj komiteja za visoke šole in znanost pri vladi FLRJ v Beogradu. Začasni učni pravilnik o ureditvi

Agronomske fakultete na Univerzi v Ljubljani,²⁰ predpisan 28. junija 1947, je predvidel v okviru učnega načrta osem semestrski študij. Obsegal je predavanja 50-ih obveznih predmetov, vaje v laboratorijih in seminarjih ter prakso v proizvodnji, ki so jo morali slušatelji opraviti v času šolanja na državnih ali združnih posestvih. Kot eksaminatorji pri diplomskih izpitih so bili poleg profesorjev tudi zastopniki iz kmetijske prakse.²¹

Ustroj fakultete je bil povzet po fakulteti v Moskvi. Pouk na fakulteti je bil usmerjen na kmetijsko področje in se je šele od sedmega semestra dalje delil na specialne skupine: vinarsko, sadjarsko, vrtnarsko in mlekarstvo pašniško skupino. Obvezni predmeti za prvi in drugi semester so bili: osnove družboslovja, politična ekonomija, višja matematika, statistika (splošna in kmetijska), tehnična fizika, kemija (anorganska in organska), analitska kemija, geologija z mineralogijo in petrografijo, botanika (splošna in kmetijska), zoologija z osnovami evolucionizma, meteorologija in klimatologija. Za 2. letnik so bila predvidena predavanja iz politične ekonomije, statistike (splošna in kmetijska), agrarne politike, osnov prava. Za tretje leto študija so bila predpisana predavanja iz prehrane rastlin, vzgoje kmetijskih rastlin in semenarstva, poljedelstva, travništva, prehrane domačih živali, zoohigijene, patologije domačih živali, posebne živinoreje, sladkovodnega ribarstva, gozdarstva, osnov vinarstva, sadjarstva, vrtnarstva, mlekarstva, osnov pašništva in planinšarstva, mehanizacije in organizacije kmetijske proizvodnje. Zadnje študijsko leto so bili za vse slušatelje obvezni predmeti poljedelstvo, posebna živinoreja, računovodstvo in taksacija, uporaba in predelava kmetijskih proizvodov, kmetijske gradnje, mehanizacija kmetijske proizvodnje, planiranje kmetijske proizvodnje in organizacija kmetijske proizvodnje. Slušatelji posameznih skupin so imeli še dodatne obvezne predmete. Vinarska skupina je imela vinogradništvo in kletarstvo, sadjarska sadjarstvo, uporabo in predelavo zelenjave in sadja in čebelarstva. Slušatelji vrtnarske skupine so poslušali še predavanja iz vrtnarstva, uporabe in predelave zelenjave in sadja ter čebelarstva. Za slušatelje mlekarstvo-pašniške skupine sta bila obvezna predmeta mle-

¹⁸ ZAMU, IV/197, Agronomska fakulteta, Poročilo o ustanovitvi agronomske fakultete.

¹⁹ ZAMU, IV/197, Agronomska fakulteta, Poročilo o ustanovitvi fakultete.

²⁰ ZAMU, IV/197, Agronomska fakulteta, Začasni učni pravilnik o ureditvi Agronomske fakultete na Univerzi v Ljubljani.

²¹ ZAMU, Zapisniki rednih in izrednih sej ter sestankov univerzitetnega senata od maja 1945 do januarja 1950; Zapisnik izredne seje univerzitetnega senata z dne 24. septembra 1947, str. 227.

karstvo in planinsko gospodarstvo.²²

Učni načrt za prva dva letnika je bil dokončno sprejet na seji fakultetnega sveta 23. julija 1948. V prvem letniku so predavali kemijo, botaniko, zoologijo z naukom o evoluciji, geologijo z mineralogijo in petrografijo ter višjo matematiko. Sluša telji so pridobivali znanje še iz družboslovja, statistike I, meteorologije s klimatologijo in ruskega jezika. V drugem letniku ni bil predviden predmet "osnove prava in tudi ne noben predmet iz prava",²³ kot so sklenili na konferenci v Beogradu, kjer so določali okvirni učni načrt za vse kmetijske fakultete. Tako so bila obvezna za drugi letnik predavanja iz politične ekonomije, agrikulturne kemije s prehrano rastlin, pedologije, mikrobiologije, genetike, fiziologije z osnovami anatomije domačih živali, kmetijske melioracije z geodezijo ter predmetov kmetijski stroji in orodje I, Statistika II.²⁴ O predmetnikih 3. in 4. letnika naj bi fakultetni svet razpravljaj naknadno v okviru zaključkov beograjske konference. Do leta 1950 je prevladovala iniciativa iz Beograda, da vse fakultete ohranijo povsem ali vsaj čim bolj enotno ureditev visokošolskega študija.

V zimskem semestru 1949/50 so se pričela predavanja za agronome za 3. letnik in leto kasneje za 4. letnik. Fakulteta skoraj do konca šestdesetih let ni imela svojega statuta, po katerem bi se ravnala, zato je od leta 1954 poslovala po načelih splošnega zakona o univerzah.

Solidni temelj notranje organizacije fakultete je bil študijski pravilnik Agronomske in gozdarske fakultete v Ljubljani. Sestavljen je bil na osnovi razpravljanj na medfakultetnih konferencah v Beogradu in sejah visokošolskega sveta pri Ministrstvu za znanost in kulturo LRS v Ljubljani. Veljal je za vse slušatelje, ki so se vpisali v študijskem letu 1950/51 v prvi semester in je v svojem 66. členu navajal posebna določila za študij agronomije in gozdarstva. Učni načrt je bil usmerjen v pridobitev splošnega znanja. Predpisan je bil enovit študijski program. Pravilnik, ki je določal izpitni red, je delil predmete na predmetne in diplomske. Prve je opravljal kandidat po vsakem predmetu in so bili posamični ter obvezni za pristop k diplomskemu izpitu. Kandidat jih je opravljal pred predmetnim predavateljem. Po uspešno opravljenih predmetnih izpiti in praksi v proizvodnji je v skladu s predpisanim učnim načrtom pristopil k diplomskim izpitom.

Za prvi diplomski izpit so morali agronomi polagati izpite iz kemije, splošne biologije in bota-

nike. Izpiti iz živinoreje, prehrane domačih živali, prehrane rastlin in poljedelstva so bili predmeti drugega diplomskega izpita. Za tretji diplomski izpit je bilo potrebno osvojiti znanje iz organizacije kmetijskih obratov in urejanja kmetijskega prostora. Seveda je bil potreben še zagovor diplomske naloge.²⁵ Enako so bili predpisani predmeti diplomskih izpitov za študij gozdarstva. Leta 1953/54 je prišlo do manjše spremembe v študijskem načrtu. Teoretični del pouka se podaljšali za en semester, tako da je imel z opravljenjo prakso skupaj devet semestrov.

Študentje so morali obvezno opravljati praktična dela ves semester. Odbor za študentsko praktično delo na terenu je bil ustanovljen leta 1953 z namenom, da organizira in posreduje študentsko prakso doma in v tujini. Študentje so opravljali dela širom Slovenije in v tujini (Švica, Danska, Zahodna Nemčija, Avstrija, Belgija, Nizozemska, Norveška, Francija, Švedska). Na počitniški praksi je bilo npr. leta 1954/55 skupno 55 študentov. Vzpostavili so stike s kmetijsko šolo Plantahof v Švici, s švicarsko kmečko zvezo v Bruggu, dansko študentsko organizacijo agronomov v Københavnu, nemško študentsko organizacijo agronomov v Bonnu ter Slovensko kmečko zvezo v Celovcu.²⁶

Spremembe v okviru učnega programa je prinesel še zakon o univerzah iz leta 1957, ki je omejil študij na 8 semestrov, zaradi česar je en semester prakse zamenjala zgolj enomesečna delovna počitniška praksa, učni program pa se v svojem bistvu ni dosti spremenil. To je bila tretja reforma študijskega programa. Še vedno je bil študij enoten tri leta in se je diferenciral šele v četrtem letniku študijska. Boljšo kvaliteto v strokovnosti na področju posameznih panog je prineslo leto 1960/61, ko si je študent že ob vpisu natančno opredelil študijsko smer in je bil študij opredeljen glede na proizvodne panoge. Po statutu Biotehniške fakultete, ki ga je sprejel fakultetni svet 7. julija 1961, je fakulteta v celoti sprejela stopenjski študij. Pouk na fakulteti je bil organiziran po stopnjah in učnih smereh. Na biološkem oddelku so bile štiri smeri: botanična, zoološka, antropološka in biološka; na agronomskem oddelku je bilo pet smeri: poljedelska, živinorejska, sadjarsko vinogradniško vrtnarska, kmetijsko ekonomska, živilsko predelovalna. Gozdarski oddelek je imel gozdno proizvodno in gozdno tehniško smer, veterinarski oddelek pa farmsko, splošno in sanitarno živilsko smer.²⁷ Študentje so morali končati fakultetni pouk na prvi stopnji, če so želeli

²² ZAMU, IV/197, Agronomska fakulteta: Pravilnik o ureditvi Agronomske fakultete na Univerzi v Ljubljani, Učni načrt.

²³ ZAMU, IX/5, Splošni spisi, Nastavni plan.

²⁴ ZAMU, IX/5, Splošni spisi, Nastavni plan.

²⁵ ZAMU, IX/39, Študijski pravilnik Agronomske in gozdarske fakultete v Ljubljani.

²⁶ ZAMU, IV/245, Poročilo o delu FAGV 1954/55.

²⁷ ZAMU, IV/1599, Statut BTF za leto 1961.

Veterinarski oddelek Biotehniške fakultete (fototeka ZAMU)

nadaljevati študij na drugi stopnji. Prva oblika študija je omogočala študentu, da je že ob koncu drugega šolskega leta dosegel diplomu prve stopnje, ki je dokazovala pripravo za strokovni poklic. Prvi diplomski izpit je bil predvsem praktičen in ga je kandidat opravljal po predpisanem številu opravljenih izpitov. Za vpis na drugo stopnjo je bila predpisana diploma prve stopnje in dodatni izpit iz matematike, kar je veljalo za agronomski in gozdarski oddelek. Na veterinarskem oddelku je bil možen pogojni vpis tudi brez diplome prve stopnje ob pogoju, da kandidatu manjkata največ dva izpita, ki ju je moral opraviti do konca četrtega semestra.²⁸ V okviru stopenjskega študija je bilo tako omogočena diplomantom prve stopnje strokovna zaposlitev v gospodarstvu.

Številčni vpisi študentov, prvi profesorji ter strokovni predmeti

V prvem šolskem letu 1947/48 je bilo vpisanih 108 slušateljev, od tega 92 rednih in 16 izrednih.

²⁸ ZAMU, IV/1599, Statut Biotehnične fakultete za leto 1961, 57. člen.

Število slušateljev je izredno hitro naraščalo in ob razvoju novih oddelkov na fakulteti doseglo v študijskem letu 1957/58 že 480 rednih slušateljev. Ob preimenovanju v Biotehniško fakulteto je bilo v letu 1960/1961 vpisanih skupno 760 študentov, od tega 128 izrednih.²⁹

Poleg profesorjev matičarjev je fakulteta zaposlila še novo učno in administrativno osebje. V študijskem letu 1949/50 so na fakulteti kot redni profesorji predavali dr. Fran Zavrnik, ki je učil fiziologijo z anatomijo domačih živali, ing. Ivan Jelačin se je posvetil splošni in posebni živinoreji, dr. Simon Žibert pa je predaval splošno mikrobiologijo in zoohigijeno z veterinarstvom. Izredni profesor ing. Saša Konjajev je predaval kmetijsko mikrobiologijo in mlekarstvo, ing. Rudolf Turk pa statistiko in organizacijo kmetijske proizvodnje. Univerzitetni predavatelj prof. Viktor Petkovšek je študente učil botaniko.

Ves čas je primanjkovalo ustreznega strokovnega profesorskega osebja, zato določene stolice niso mogle biti zasedene s stalnimi predavatelji in so si pomagali s honorarnimi. Dr. ing. Ladislav

²⁹ *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*, priloga Statistični podatki.

Guzelj se je posvetil analitski kemiji, dr. ing. Branko Brčić pa anorganski kemiji. Prof. Ciril Bernot, ki je že poučeval na Višji pedagoški šoli, je tu prevzel pedagoško delo na področju poučevanja zoologije z osnovami evolucionizma, Vital Manohin je predaval meteorologijo s klimatologijo, docent Gospodarske fakultete Alojzij Vadnal pa je predaval višjo matematiko. Lektor Filozofske fakultete dr. Nikolaj Preobraženski je kot honorarni predavatelj poučeval ruski jezik, ing. Franc Premerl pa agrikulturno kemijo s prehrano rastlin. Splošni predmet osnove prava je začel poučevati doktor pravnih znanosti Gorazd Kušej, docent Pravne fakultete Božo Kobe pa politično ekonomijo.³⁰

V študijskem letu 1953/54 je imela fakulteta zaposlenih 9 rednih profesorjev, 8 izrednih, 2 predavatelja in 12 honorarcev z drugih fakultet.³¹ Vse do študijskega leta 1959/60 je fakulteta skladno z razvojem novih oddelkov in s tem povezanim povečanjem števila študentov močno okrepila svoj profesorski kader. V študijskem letu 1959/60, ko so bili odprti trije oddelki (agronomski, gozdarski in veterinarski oddelki) z osmimi semestri, je bilo na fakulteti zaposlenih 11 rednih profesorjev, 13 izrednih, 11 docentov in 2 strokovna delavca.³²

Gozdarski oddelki

Študij gozdarstva se je v preteklosti poučeval v okviru kmetijskega šolstva. Imeli smo gozdarske šole, višješolskih in visokošolskih institucij pa ne. V avstrijskem času so dali gozdarstvu obeležje nemški strokovnjaki. Slovenski študentje so potrebna znanja pridobivali na gozdarski akademiji v Maria-brunu pri Dunaju. Ustanovljena je bila leta 1813 in iz nje se je leta 1875 razvil gozdarski oddelki visoke šole za kulturo tal na Dunaju, ki je bila vse do zloma Avstrije edino visokošolsko gozdarsko učilišče. Tu so študirali slovenski strokovnjaki, saj diploma gozdarske akademije v Zagrebu, ustanovljena 1897. leta, v avstrijskih deželah ni veljala. Položaj se je nekoliko izboljšal z ustanovitvijo prve jugoslovanske države leta 1918, ko se je strokovna moč okrepila na račun absolventov gozdarskih fakultet v Zagrebu in Beogradu.³³ Kot prva je bila leta 1919 z združitvijo višje šole Višjega gospodarskega učilišča v Križevcih in gozdarske akademije v Zagrebu ustanovljena Gospodarsko-gozdarska fakulteta v Zagrebu.

*Terenske vaje študentov gozdarjev
(fototeka ZAMU)*

Slovinci smo do lastnega razvoja gozdarskih znanosti prišli po 2. svetovni vojni, ko so v novi gozdarski oddelki, ki je razširil delovno področje Agronomске fakultete, v študijskem letu 1949/50 vpisali prvo generacijo študentov gozdarstva. Naloga nove študijske smeri je bila sledeča: "Vzgoji naj se splošni tip gozdarskega inženirja, ki naj sprejeme na fakulteti znanje, v taki širini in globini, da bo imel osnove za nadaljni razvoj v praksi, tako v gospodarstvu kakor v lastni industriji."³⁴

Prva predavna so se začela na Hacquetovi ulici v Ljubljani, nato pa je bila oddelku dodeljena stavba na Krekovem trgu 1. Leta 1957 je bilo sezidano poslopje inštituta za lesno in gozdno gospodarstvo ob Večni poti pod Rožnikom, kamor so se preselili štirje inštituti oddelka. Leta 1961 pa je bila otvoritev nove stavbe gozdarskega oddelka.³⁵

Dipl. ing. Franjo Sevnik, direktor Gozdarskega inštituta, in višji gozdarski inženir dipl. ing. Stanislav Sotošek sta bila matičarja oddelka. Prvi je bil leta 1949 imenovan za rednega profesorja gozdarske ekonomike, v petdesetih letih je poučeval ekonomiko gozdnega in lesnega gospodarstva. Stanislav Sotošek pa je v tem obdobju predaval uvod v študij gozdarstva in lesne industrije, leta 1950 pa je bil izvoljen za rednega profesorja za predmet gojenje gozdov. Študijski načrt, ki se je začel izvajati v letih 1951/52, je predvidel za prvi diplomski izpit opravljanje izpitov iz višje matematike, kemije, botanike, za drugi diplomski izpit iz geodezije, dendrometrije, varstva gozdov in čuvanja lesa. Tretji diplomski izpit je zahteval znanje iz gojenja gozdov, mehanične predelave lesa, organizacije gozdnega in lesnega gospodarstva. Opraviti je bilo potrebno še zagovor diplomske naloge.³⁶

³⁰ ZAMU, IX/1 Spisi 1-200.

³¹ ZAMU, IV/245 Poročilo o delu fakultete za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo v letu 1954/55.

³² ZAMU, Seznam predavanj za študijsko leto 1959/60, str. 198-226.

³³ *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*, str. 548.

³⁴ ZAMU, IX/39, Lik gozdarskega inženirja.

³⁵ ZAMU, IX/5, Agronomska fakulteta, historiat.

³⁶ ZAMU, IX/39, Študijski pravilnik Agronomске in gozdarske fakultete.

Predvidena je bila vzgoja gozdarskih strokovnjakov splošnega tipa brez posebne usmeritve. Potrebno je bilo redno obiskovanje predavanj, laboratorijskih in terenskih vaj ter seminarjev pa tudi opravljanje delovne prakse od 15. julija do 15. januarja.³⁷ S študijskimi reformami v letih 1960/61 so omejili študij na 8 semestrov oziroma na štiri leta. Na gozdarskem oddelku sta bili dve stopnji, od katerih je vsaka trajala štiri semestre.³⁸ Študij gozdarstva je bil na prvi stopnji enoten, na drugi pa se je delil na gozdno proizvodno in gozdno tehnično smer. V načrtu je bila predvidena tudi tehnološka smer.³⁹ S študijskim letom 1962/63 je bil na gozdarskem oddelku ustanovljen lesni odsek, ki je postal samostojen leta 1968.

Veterinarski oddelek

Kot naslednji v okviru obstoječe fakultete je bil z odlokom slovenske vlade 12. junija 1953 ustanovljen veterinarski oddelek. Osnovne naloge so bile vzgojiti "tip veterinarja splošne prakse",⁴⁰ omogočiti raziskovalno delo in zagotoviti terensko raziskovalno dejavnost.

Slovenski izobraženci so v preteklosti pridobivali ustrezna veterinarska znanja v tujini. V Avstriji je bila veterinarska šola ustanovljena leta 1777 na Dunaju in se je sprva imenovala živinozdravniški inštitut. Tu se je šolala večina slovenskih veterinarjev, ki so bili postavljeni za deželne živinozdravnike ali za profesorje veterinarstva na mediko-kirurških zavodih licejev vse do razpada Avsto-Ogrske.⁴¹ V letih 1896-1900 je bilo na tej šoli med 173 avstrijskimi absolventi le 6 Slovencev.⁴² Dr. Fran Zavrnik, matičar povojnega slovenskega veterinarskega oddelka, tudi sodi med absolvente te šole.

Veterinarsko šolstvo na Slovenskem ima svoje korenine v medikokirurškem zavodu ljubljanskega liceja in v njegovi stolici za veterinarstvo, ustanovljeni leta 1795.⁴³ Na Medikokirurškem zavodu v Ljubljani je služboval z nazivom profesor živinozdravništva v letih 1841-1850 dr. Janez Bleiweis, ki ga lahko prištevamo med prve slovenske stro-

kovnjake na veterinarskem področju.⁴⁴ Tu sta predavala še živinozdravnika Kogl in Verbič.⁴⁵

Leta 1918 ob nastanku Kraljevine SHS, ki je imela izrazito kmečki značaj, v njej ni bilo nobene veterinarske šole. Prva je bila ustanovljena leta 1919 v Zagrebu in je začela z rednimi predavanji leta 1920/21. Po petih letih se je kot Veterinarska fakulteta vključila v zagrebško univerzo. V štiridesetih letih je izšolala 1900 diplomiranih veterinarjev, med njimi 200 Slovencev.⁴⁶ Druga veterinarska fakulteta v Jugoslaviji je bila ustanovljena leta 1936 v Beogradu, tretja pa leta 1950 v Sarajevu.⁴⁷

V Sloveniji se je oddelek veterine razvil v okviru Agronomsko gozdarske fakultete v začetku petdesetih let. Dne 3. novembra 1956 je rektor ljubljanske univerze dr. Božidar Lavrič slovesno proglasil začetek rednega pouka na veterinarskem oddelku Fakultete za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo. Vodstvo je bilo poverjeno štirim profesorjem. Dr. Fran Zavrnik, ki je bil že profesor na zagrebški veterinarski visoki šoli, je bil pobudnik in glavni organizator veterinarskega oddelka in bil leta 1921 imenovan za profesorja histologije in embriologije na zagrebški univerzi. Med prvimi profesorji so bili še dr. Albin Sedej, ki je bil republiški veterinarski inšpektor, dr. Marjan Pavšič, ravnatelj Veterinarskega zavoda Slovenije, in dr. Stane Valentincič, polkovnik JLA. V svojih pogledih na ustanovitev veterinarskega oddelka v Sloveniji so matičarji zapisali: "Naša nova veterinarska fakulteta bo omogočila in olajšala študij veterinarstva na maternem jeziku mnogim sinovom našega naroda, saj jih danes 154 študira veterinarstvo na ostalih treh jugoslovanskih fakultetah. Obenem pa bo s pritegnitvijo študentov olajšala delo in posredno poboljšala študijske pogoje na teh fakultetah, ki so s slušatelji preobremenjene. V tem je tudi njen splošno jugoslovanski pomen."⁴⁸ Kot glavno nalogo so si zadali vzgojo veterinarskega kadra, znanstveno raziskovalno delo in stalno aktivno delo na terenski veterinarski problematiki, kakor tudi na dvigu domače živinoreje.⁴⁹

V šolskem letu 1956/57 se je vpisala prva generacija 35 rednih študentov in oddelek je začel svoje pedagoško raziskovalno delo. Skromne prostore je dobil v dveh paviljonih ukinjene srednje veterinarske šole in v prostorih Veterinarskega za-

³⁷ ZAMU, Seznam predavanj za zimski semester 1950/51, Določila o upravljanju prakse za slušatelje agronomskega in gozdarskega oddelka, str. 87.

³⁸ ZAMU, Seznam predavanj za študijsko leto 1960-61, str. X.

³⁹ ZAMU, Seznam predavanj za študijsko leto 1960-61, str. XVII.

⁴⁰ Srdjan Bavdek, *Spominski zbornik Biotehnične fakultete Univerze v Ljubljani 1947-1977*, str. 66.

⁴¹ Leon Šenk: Razvoj veterinarskega šolstva na Slovenskem. Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani 1947-1972, str. 51.

⁴² *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*, str. 554.

⁴³ *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*, str. 554.

⁴⁴ Glej *Zbornik Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani*, Profesor dr. Janez Bleiweis, vitez trsteniški, zdravnik in živinozdravnik.

⁴⁵ Leon Šenk, *Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani 1947-1972*, str. 51-52.

⁴⁶ *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*, str. 555.

⁴⁷ ZAMU, IV/197, Veterinarske fakultete v Jugoslaviji.

⁴⁸ ZAMU, IV/197, Agronomsko-gozdarsko-veterinarska fakulteta, Mapa št. 5, Pogledi matičarjev na organizacijo Veterinarskega oddelka Fakultete za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo Univerze v Ljubljani, Ljubljana, dne 22. januar 1955.

⁴⁹ Prav tam.

voda Slovenije. Študij se je začel kot 10 semestrski, kar je bilo značilno tudi za druge jugoslovanske veterinarske fakultete. Ko je leta 1958 izšel slovenski zakon o univerzi, ki je omejil študij na 8 semestrov, je morala fakulteta vsebinsko desetih semestrov skrajšati na štiri leta. V prvih štirih semestrih študija veterine v študijskih letih 1958/59 so predavali uvod v veterinarstvo, fiziko, kemijo, biologijo, botaniko (krmne, strupene in zdravilne rastline), anatomijo živali, histologijo z embriologijo, fiziologijo, fiziološko kemijo, parazitologijo in politično ekonomijo.⁵⁰ Študijski načrt je predpisal še predavanja iz prehrane domačih živali, živinoreje, patološke anatomije, patološke fiziologije, splošne in specialne mikrobiologije z imunologijo, klinične diagnostike, farmakologije s toksikologijo, splošne kirurgije z onihologijo, porodništva in sterilizacije z umetnim osemenjevanjem, patologije in gojitve divjadi, patologije - terapije in preventivne kopitarjev, patologije - terapije in preventivne prežvekovalcev, patologije - terapije in preventivne mesojedov, patologije - terapije in preventivne perutnine in kuncev, patologije in gojenja rib in čebel. Poleg omenjenih predmetov je bila za sedmi in osmi semester predvidena še ambulantna služba, sodno veterinarstvo, higijena in tehnologija animalnih proizvodov, zoohigijena, upravno veterinarstvo in ekonomika živinorejske proizvodnje.⁵¹

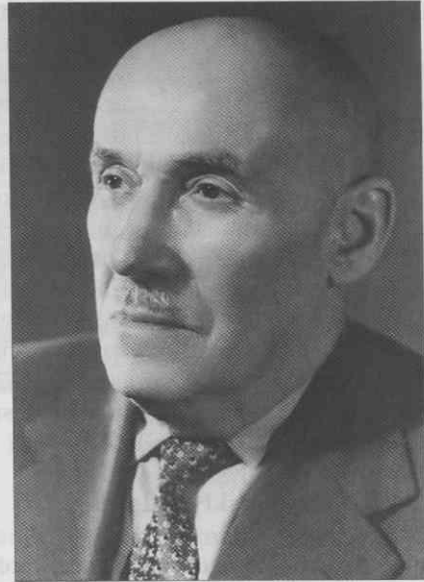
Glavni vir predavateljev je bil Veterinarski znanstveni zavod Slovenije. Del profesorjev je bil že habilitiran na tujih univerzah. Fakulteta si je pomagala tudi s honorarno zaposlitvijo učnega osebja. Študijski načrt je predvidel sprva enotno ureditev brez stopenjskega študija, a se je v študijskih reformah diferenciral. V študijskem letu 1960/61 so v šestem, sedmem in osmem semestru uvedli usmerjanje v splošni in farmski študij. Leta 1961/62 je bila vpeljana nova živilsko sanitarna smer. Z novim statutom Biotehniške fakultete iz leta 1961 je bil uveden stopenjski študij s tremi stopnjami. Na prvi stopnji je študij trajal dve leti, na drugi osem semestrov, tretja stopnja je bila nadaljevanje drugostopenjskega študija v obliki magisterija oziroma specializacije. Leta 1961 se je oddelek veterine preimenoval v veterinarski oddelek Biotehniške fakultete. Leta 1990 se je Veterinarska fakulteta osamosvojila in postala samostojna članica ljubljanske univerze.

Biološki oddelek

Ukvarjanje z biologijo kot naravoslovno znanostjo sega daleč pred leto 1919, ko je bila z zako-

⁵⁰ ZAMU, Seznam predavanj za študijsko leto 1958/59.

⁵¹ ZAMU, Seznam predavanj za študijsko leto 1958/59, Študijski načrt, str. 63.

Profesor dr. Fran Zavrnik, rojen 12. novembra 1888 v Voličini. Veterinarstvo je študiral na Dunaju, kjer je leta 1913 diplomiral in leto kasneje doktoriral. Od leta 1947 do smrti leta 1963 je služboval na veterinarskem oddelku Biotehniške fakultete. Je matičar povojnega slovenskega veterinarskega oddelka (fototeka ZAMU)

nom kralja Aleksandra ustanovljena slovenska univerza v Ljubljani in se je začela v okviru Filozofske fakultete poučevati biologija. S tem se je ukvarjal že Vajkard Valvasor v znamenitem delu Die Ehre des Herzogthums Krain, kjer je v domačem jeziku navedel imena za razne vrste žit, stročnic, zdravilnih zelišč, praprotnic ter za sadeže raznih dreves in steblik. 18. stoletje, čas razsvetljenstva in tudi čas razcveta naravoslovja, je dalo tri pomembne avtorje: Valentina Popoviča, Antona Apostela in Italijana I. A. Scopolija, ki so doprinesli k razvoju bioloških znanosti. S floristiko so se konec stoletja ukvarjali še F. Wulfen, B. Hacquet in K. Zois.⁵² Dalje velja omeniti profesorja botanike Franca Hladnika na ljubljanski École centrale, ki je bil v času Ilirskih provinc zaslužen za ustanovitev Vrta domovinske flore oziroma današnjega botaničnega vrta ob Lžanski cesti.

Kmalu po ustanovitvi ljubljanske univerze leta 1919 je bil ustanovljen v okviru Filozofske fakultete biološki oddelek, ki je delo zastavil na podlagi koncepta avstroogrskih univerz. Združil je dva inštituta: botaničnega z botaničnim vrtom in zoološkega.⁵³ Predmet botanika je pričel predavati kot

⁵² Viktor Petkovšek: Biologija v našem izobraževanju. *Sportski zbornik Biotehnične fakultete Univerze v Ljubljani 1947-72*, str. 43-44.

⁵³ S. Sušec-Michieli: Raziskovalno delo iz biologije. *Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani: 1947-1967*, str. 61.

gost redni profesor zagrebške Veterinarske fakultete dr. Fran Jesenko, ki je aprila 1920 postal redni član Filozofske fakultete. Ukvarjal se je predvsem z rastlinsko fiziologijo in genetiko. Žal so se njegova profesorska leta kmalu iztekla, saj je tragično preminil zaradi posledic nesreče v gorah leta 1932. Njegovo mesto je prevzel zagrebški botanik Štefan Horvatić, vodil inštitut vse do vojne leta 1941. Nasledil ga je dotedanji asistent Gabrijel Tomažič, ki je to delo opravljal do leta 1954. Nato je bil imenovan za predstojnika botaničnega inštituta prof. dr. Ernest Mayer.

Do leta 1946/1947 je študij potekal po načelih avstrijskih univerz s tremi diplomskimi izpiti. V skupini A so študentje polagali izpite iz zoologije in botanike, pod B iz fiziologije in geologije, pod C pa iz fizike ali kemije. V študijskih letih 1946/47 je prišlo do prve reforme študija. Uvedeni so bili delni izpiti. Glavni ustni diplomski izpit so opravljali po osmem semestru iz snovi diplomskega dela in iz pregleda celotne snovi glavnih predmetov (splošna biologija, splošna zoologija). Diplomsko nalogo so kandidati izbrali iz poljudne panoge: splošne zoologije, biologije, botanike, fiziologije ali antropologije.⁵⁴

Profesor dr. Fran Jesenko. V zimskem semestru 1920/21 je kot gost zagrebške veterinarske fakultete predaval botaniko, aprila 1920 pa je postal redni profesor Filozofske fakultete (fototeka ZAMU).

Do leta 1960 so sledili še razni poskusi reforme študija biologije. Ko se je biološki oddelek vključil v sklop Biotehniške fakultete, je tudi študij biologije zajela splošna reorganizacija visokega šolstva z vpeljavo stopenjskega študija, ki je omogočil stu-

dentom na prvi stopnji celovit dvoletni zaključeni študij z možnostjo zaposlitve. Na drugi stopnji so bile štiri smeri: biološka, antropološka, botanična in zoološka.⁵⁵ Ob reorganizaciji učnega sistema so uknili dotedanje inštitute in ustanovili pet kateder: za antropologijo, aplikativno botaniko, botaniko, zoo- in fitofiziologijo ter zoologijo.

Zoolški inštitut je bil ustanovljen v začetku leta 1920 in se je usmeril v splošno biologijo, zoološko sistematiko s filogenijo in zoogeografijo. Njegov prvi predstojnik je postal dr. Jovan Hadži, ki je bil habilitiran za privatnega docenta zagrebške Filozofske fakultete. Od leta 1913 je bil honorarni predavatelj za zoologijo na gozdarsko agronomski fakulteti zagrebške univerze. Po prvi svetovni vojni se je odzval vabilu novoustanovljene ljubljanske univerze in bil leta 1920 izvoljen za izrednega profesorja zoologije in predstojnika zoološkega inštituta.⁵⁶ Postavil je pomembne temelje zoološki katedri in znanstvenemu delu na področju biologije na ljubljanski univerzi.

Njegovo delo je nadaljeval dr. Miroslav Zei, ki je bil leta 1948 nastavljen za izrednega profesorja za zoologijo na ljubljanski univerzi. Leta 1956 je postal predstojnik tega inštituta.

Leta 1957 je zakon o univerzah omejil trajanje študija na osem semestrov. Prirodoslovno matematično filozofska fakulteta je bila znova razdeljena na filozofsko in naravoslovno fakulteto. Naravoslovna fakulteta se je leta 1960 združila s Fakulteto za rudarstvo, metalurgijo in kemijsko tehnologijo v novo Fakulteto za naravoslovje in tehnologijo, le biologija je prešla na agronomijo, gozdarstvo in veterino.⁵⁷ Z izgradnjo Filozofske fakultete na Aškerčevi cesti je oddelek tam dobil svoje prostore.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ZAMU - Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani
fondi: Rektorat IV
Biotehnika IX
Seznami predavanj

LITERATURA

Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev, Ljubljana 1957.
Biotehniška fakulteta: 1947-1982, Ljubljana 1982.
Biotehniška fakulteta: 50 let: 1947-1997, Ljubljana 1997.

⁵⁵ ZAMU, Seznam predavanj za študijsko leto 1962-1963, str. X.

⁵⁶ Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev, Ljubljana 1957, str. 18.

⁵⁷ Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, str. 613-618.

⁵⁴ ZAMU, Seznam predavanj za zimski semester 1950/51, Biološki oddelek, str. 21.

Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani: 1919-1969, Ljubljana 1969.

75 let Univerze v Ljubljani: 75 let neprekinjenega delovanja Univerze v Ljubljani: 1919-1994, Ljubljana 1994.

Pomen Univerze v Ljubljani za Slovence in državo SHS, Ljubljana 1927.

Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani: Spominski zbornik 1947-1967, Ljubljana 1967.

Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani 1947-1972, Ljubljana 1972.

Zbornik Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani 1947-1977, Ljubljana 1977.

Zbornik ljubljanske univerze, Ljubljana 1989.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Naturwissenschaften und die Gründung der Biotechnischen Fakultät

Das Studium der Agronomie entwickelte sich in der Vergangenheit zunächst im Rahmen der naturwissenschaftlichen Fächer an den naturwissenschaftlichen Fakultäten. Zu Beginn der siebziger Jahre des 18. Jahrhunderts erhielt das philosophische Studium am Jesuitenkollegium einen Lehrstuhl für Agronomie. Später wurde es an Lyzeen organisiert, die durch die Reform des österreichisch-ungarischen Schulwesens in den Jahren 1848/49 aufgehoben wurden. Die Agronomie als Studienfach verlor viel an Bedeutung und wurde als Wahlfach eingestuft. Zur Zeit der Gründung der slowenischen Universität nach dem Ende des Ersten Weltkriegs erlangte die Agronomie keinen Platz im Rahmen des universitären Studiums, waren doch alle diesbezüglichen Bemühungen der slowenischen Agronomen umsonst. Erst im Jahre 1947 nahm die Agronomische Fakultät den Studienbetrieb auf und wechselte im Lauf der Jahre durch Einbeziehung der forstwirtschaftlichen, tiermedizinischen und biologischen Abteilung ihren Namen. Ab 1961 nannte sie sich endgültig Biotechnische Fakultät.

Folgende Wissenschaftler wurden als die drei ersten Professoren berufen: Alfonz Pirc, Bogdan Vovk und Vinko Sadar. Sie standen vor der schwierigen Aufgabe, ein Studienprogramm für das agronomische Studium zu erarbeiten. Aufgrund von Beratungen in Belgrad, auf Interfakultätskonferenzen und Sitzungen des Hochschulrates beim Ministerium für Wissenschaft und Kultur der Volksrepublik Slowenien wurde die Studienordnung der Fakultät angenommen. Das Studien-

programm wurde den slowenischen Verhältnissen angepaßt und wich von den anderen jugoslawischen Republiken ab, die einen größeren Produktionsraum und eine größere Studentenzahl besaßen. Geringere Veränderungen entstanden im Jahre 1957, als das Studium durch das Universitätsgesetz auf 8 Semester beschränkt wurde. Bis dahin bestand zusammen mit der Praxis ein neunsemestriges, an der Tiermedizinischen Fakultät sogar ein zehensemestriges Studium. Das Studienprogramm blieb in seinem Wesen vorwiegend unverändert.

Einen größeren Wendepunkt bedeutete die Einführung eines neuen Studienprogramms im Studienjahr 1960/61. Das Studium wurde damals nach Produktionszweigen definiert. Das Studium an der agronomischen Abteilung wurde in fünf, an der forstwirtschaftlichen Abteilung in zwei Studienrichtungen aufgegliedert. Nach ausländischem Vorbild wurde im Jahre 1953 der Agronomisch-forstwirtschaftlichen Fakultät noch die tiermedizinische Abteilung angeschlossen, die drei Studienrichtungen entwickelte. Im Laufe der Entwicklung erhielt die Fakultät im Jahre 1960 noch eine biologische Abteilung, die bis dahin im Rahmen der Naturwissenschaftlich-mathematischen Fakultät wirkte. Sie gliederte sich in vier Studienrichtungen. Mitte der sechziger Jahre wurde noch das ordentliche Studium der Lebensmitteltechnologie eingeführt, das ursprünglich im Rahmen der agronomischen Abteilung organisiert war.

Zunächst engagierte die Fakultät Lehrkräfte von der Forstwirtschaftlichen Fakultät in Zagreb, vom Landwirtschaftsministerium und von anderen Fakultäten der Universität Ljubljana. Die neue Fakultät litt lange Zeit unter Platzmangel. Im Jahre 1957 wurde an der Straße Večna pot unter dem Rožnik ein Gebäude für das Institut für Holz- und Forstwirtschaft errichtet. Im Jahre 1961 wurde das Gebäude der forstwirtschaftlichen Abteilung eröffnet. Das Gebäude der Abteilungen für Agronomie und Lebensmitteltechnologie, das die Fakultät im Oktober 1969 in der Jamnikarjeva ulica unter dem Rožnik erworben hatte, entwickelte sich zu einem modernen biotechnischen Zentrum. Die tiermedizinische Abteilung war auf verschiedene Standorte verstreut, seit 1961 befindet sie sich in der Gerbičeva ulica in Ljubljana.

Im ersten Studienjahr 1947/48 waren an der Fakultät 108 Hörer immatrikuliert, davon 92 ordentliche und 16 außerordentliche. Die Zahl der Studenten und Professoren wuchs schnell, so daß im Jahre 1961 760 Studenten immatrikuliert waren, davon 128 ordentliche. Im Studienjahr 1959/60 lehrten an der Fakultät 11 ordentliche und 13 außerordentliche Professoren, 11 Dozenten und zwei wissenschaftliche Mitarbeiter.